

Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi

2020, 4(5): 343-363

DOI: [10.29226/TR1001.2020.219](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.219)

ISSN: 2587-0785 Dergi web sayfası: <https://www.yepad.org>

KAVRAMSAL MAKALE

Turizmin Yumuşak Güç Olarak Kullanımı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*

Bahadır İnanç ÖZKAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

e-posta: inancozkan@gmail.com

ORCID ID: [0000-0002-7665-6765](https://orcid.org/0000-0002-7665-6765)

Yasin BOYLU, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, e-

posta: yasin.boylu@manas.edu.kg

ORCID ID: [0000-0002-4226-232X](https://orcid.org/0000-0002-4226-232X)

Öz

Turizm yalnız istihdam ve döviz girişi açısından değil, iç ekonomik faaliyetler açısından da büyük önem taşımaktadır. Ancak turizm faaliyetleri, uluslararası alanda vuku bulan olaylar ve alınan kararlar nedeniyle gerek turist gönderen gerekse turist kabul eden ülke ya da ülkeler arasındaki ilişkilerle birlikte, turizm hareketlerinin yönü ve içeriğini de etkileyebilmektedir. Bu çalışmada yumuşak güç konusuna yönelik bazı temel noktaların turizm açısından kavramsal düzeyde ele alınarak sunulması amaçlanmıştır. Gerek bu çalışmanın gerekse bu çalışmanın içinden çıktığı tez çalışmasının turizmle ilgili ileride yapılacak uygulamalı çalışmalara bir ölçüde de olsa alt yapı oluşturabileceği, ayrıca politika yapımcılar açısından referans niteliği taşıyabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turist, Güç, Yumuşak Güç

Makale Gönderme Tarihi: 11.07.2020

Makale Kabul Tarihi: 25.08.2020

Önerilen Atıf: Özkan, İ. B., Boylu, Y. (2020). Turizmin Yumuşak Güç Olarak Kullanımı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4(5), 343-363.

© 2020 Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi.

*Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

Journal of Management, Economic and Marketing Research

2020, 4(5): 343-363

DOI: [10.29226/TR1001.2020.219](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.219)

ISSN: 2587-0785 Journal Homepage: <https://www.yepad.org>

CONCEPTUAL PAPER

A Conceptual Analysis on the Use of Tourism as Soft Power

Bahadır İnanç ÖZKAN, Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate School, e-mail: inancozkan@gmail.com,

ORCID ID: [0000-0002-7665-6765](https://orcid.org/0000-0002-7665-6765)

Yasin BOYLU, Kyrgyz-Turkish Manas University, School of Tourism and Hotel Management, e-mail: yasin.boylu@manas.edu.kg

ORCID ID: [0000-0002-4226-232X](https://orcid.org/0000-0002-4226-232X)

Abstract

Tourism not only in the sence of inflow of foreign currency, has a great importance in terms of economic activities. However, tourism activities can affect the direction and the content of tourism movements, along with the relations between the tourist generating country and the tourist receiving country due to the actions and decisions that is occured in international area. In this study, it is purposed to explain some principal points of Soft Power by conceptual approach in terms of Tourism. It is thought that both this study and thesis study that this study is resulted may provide a basis for the applied fields, related to tourism in the future, may serve as a resource fort he policymakers.

Keywords: Tourism, Tourist, Power, Soft Power

Received: 11.07.2020

Accepted: 25.08.2020

Suggested Citation: Özkan, İ. B., Boylu, Y. (2020). (2020). A Conceptual Analysis on the Use of Tourism as Soft Power, *Journal of Management, Economic and Marketing Research*, 4(5), 343-363.

© 2020 Journal of Management, Economic and Marketing Research

---

GİRİŞ

Güç kelimesi kavramsal olarak bireylerin ve toplumların zihinlerinde pozitif bir anlama sahip değildir. Güç denildiği zaman insanların aklına gelen, bir kişinin karşısında yer alan diğer kişinin üzerinde hakimiyet kurması, onu birtakım davranışlara ve tepkilere sürüklemesi ve baskı kurarak hareketlerini ve hareket alanlarını kısıtlaması anlaşılmaktadır.

Uluslararası İlişkiler Sözlüğü tarafından güç şu şekilde tanımlanmıştır: “Güç uluslararası ilişkilerde belirli bir amaca ulaşmada kullanılan bir araçtır. Bir devletin gücü çeşitli öğelerden oluşur. Bu öğeler sürekli değişim halindedirler. Bir devletin gücünü oluşturan öğeler arasında şunları sayabiliriz: a) nüfus ve işgücü, b) doğal kaynaklar, c) coğrafi konum, ç) gelişme düzeyi, d) askeri güç, e) hükümetin niteliği, f) diplomasinin kalitesi, g) Ulusal moral, vs. ülkenin coğrafi konumu kadar, biçimi, topoğrafyası, iklimi vb. gibi noktalar da devletin gücünü etkilerler” (Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, 2018).

Küreselleşen dünya düzeninde güç sadece askeri kapasiteye, ülkelerin yüz ölçümüne ve doğal kaynaklara sahiplik anlamına gelmemektedir. Teknolojinin hızlı ilerlemesi, bilginin gün geçtikçe daha kıymetli hale gelmesine neden olmakta ve bu durum somut olan gücün yerine bilgiye dayalı gücü ön plana çıkartmaktadır. Belirtilmesi gerekir ki ülke içinde ve uluslararası alanda bilgiye sahiplik, ona ulaşım ve bilginin kullanımı gittikçe önem kazanmaktadır. Bu gelişmeler temelinde denilebilir ki güç kavramının anlamı genişlemekte ve ülkeler tamamen askeri güçlerine değil aynı zamanda da bilgi temelinde elde edilmiş güçlerine de odaklanmaktadır.

Güç konusundaki önemli hususlardan birisi de gücün nasıl yansıdığı ve gücün ne şekilde değerlendirildiğidir. Bu bakımdan bir ülke diğer ülkeyi askeri ve iktisadi bakımdan etkileyebiliyor ve aynı doğrultuda kendisi ile hareket edebilmesini sağlıyor ise o zaman o devletin güçlü devlet sıfatını hak ettiğini söylemek mümkün olabilmektedir. Bu noktada gücün askeri ve ekonomik boyutu ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan bir aktörün diğer aktöre istediğini yaptırması kadar istemediğini yaptırması da güç bakımından önem taşımaktadır.

Turizm istihdam ve döviz girişi açısından olduğu kadar, iç ekonomik faaliyetler açısından da büyük önem taşımaktadır. Ülkeler, Dünya ekonomisindeki payını gün geçtikçe artıran bu sektöre yatırım, tanıtma ve pazarlama gibi alanlar açısından doğrudan sübvansiyonlar sağlayabilmekte, bazen de anonim ya da kendilerine özgü teşvikler geliştirmektedir.

Öte yandan turizm faaliyetleri, dünya ölçeğinde meydana gelen kararlar, eylemler ve hareketlerden etkilenmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde ülkelerin siyasi durumu ve diğer ülkelerle aralarındaki ilişkiler gibi unsurlar, turizm hareketlerinin belirleyici unsurları olarak gerek ülkelerin kendi yayınladıkları verilerde gerekse Dünya Turizm Örgütü'nün verilerinde görülmektedir. Hem turist gönderen hem de turist kabul eden ülke ya da ülkeler arasındaki ilişkiler, turizm hareketlerinin yönü ve içeriğini menfi veya müspet bir biçimde etkileyebilmektedir.

Uluslararası ekonomik büyüklük sıralamasında bir türlü ilk ona giremeyen ve turizmde gelen ziyaretçi sayıları bakımından altıncı sırada yer alan Türkiye (Yücel, 2020), dünyanın hemen tüm ülkelerinden turist kabul etmekle birlikte, ülkeye olan turist akımındaki asıl yoğunluk Avrupa Birliği ve Rusya Federasyonu kaynaklıdır. Dolayısıyla bu bölgelerden Türkiye'ye yapılan turistik seyahatlerin ülke ekonomisine etkisi büyük önem arz etmektedir. Bu noktada, ülke coğrafyası ve dâhili sınırlar içindeki durum da dikkate alınarak, Türkiye'nin turizm faaliyetlerine daha bağımlı ve hassas bir konumda bulunduğunu söylemek mümkündür. Coğrafi bakımdan komşusu Suriye'de başlayan ve devam eden iç savaş, bunu takip eden göç dalgası ve mültecilerin çeşitli şehirlere dağılması ve bu şehirler arasında turistik bölgelerin de yer alması, destinasyon unsuru olarak Türkiye'yi turizm açısından daha dikkatli davranmaya sevk etmektedir. Örneğin iki ülke arasında 2015 yılında vuku bulan bir olay nedeniyle ortaya çıkan kriz ve bunun sonucunda Rusya tarafından Türkiye'ye uygulanan yaptırımların bir boyutunun da turizm olduğu bilinmektedir. Türkiye Turizm İstatistiklerinde genellikle ilk üç sıra içinde yer alan Rusya Federasyonu, bunun bilincine uygun olarak Türkiye'ye turist göndermeme kararı olarak

uygulamıştır. Bu durum Türkiye'deki turizm paydaşlarını olumsuz bir şekilde etkilemiş, bilhassa Rus turistlere yönelik turizm hizmeti veren konaklama ve seyahat işletmeleri ciddi bir kriz içine girmiştir. Esasında Rusya Federasyonu, yumuşak güç unsurlarını soğuk savaş sonrası dil, kültür, tabii enerji kaynaklarını bir yaptırım unsuru olarak kullanması şeklinde hayata geçirmiştir.

Güç Kavramına Bakış

Güç kavramının izine antik çağlardan itibaren Thucydides'in "Peloponnesos Savaşı" (Arı, 2013:172; De Souza, 2002:7), Kautilya'nın "Arthaşāstra" (Say, 2011:360-361; Can, 2011; Boesche, 2003), İbn Haldun'un "Mukaddime" (Say, 2011: 694), Machiavelli'nin "Hükümdar" (Aydın, 2004; Bektaş, 1993; Arı, 2013:174) ile Thomas Hobbes'un eserlerinde (Nye ve Welch, 2010:6) rastlansa da, kavramın sosyal bilimlerde yer edinmeye başlamasının siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerin birer disiplin haline gelmesiyle başladığı söylenebilir. On sekizinci yüzyılda imparatorluk devletleri için güç kavramı, iyi bir şekilde oluşturulmuş nüfus, toprak, zenginlik, ordu ve donanma dâhil olmak üzere belirli birtakım faktörler olarak düşünülmüştür (Baldwin, 2013: 274). Bu açıdan bakıldığında güç kavramının nicel unsurları ön plana çıkmaktadır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı döneminde güç kavramının en önemli niceliksel unsuru donanmaya sahip olmaktı. Yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda ise güç kavramının yönetim şekli, din, milliyetçilik, diplomasi gibi niteliksel faktörlerinin ön planda olduğu görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkan çift kutuplu dünya anlayışı ile soğuk savaş dönemi, güç ve güç uğruna verilen mücadelelere sahne olmuş önemini gittikçe artırmıştır.

Kavram olarak güç, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında tanımlanması en zahmetli olan unsurlardan birisi (Gilpin, 1981: 13) olup, kapsamının genişliği nedeniyle gerek nicel gerekse nicel birçok faktörün dikkate alınması zorunluluğu (Sağlam, 2014:2), kaynaklar üzerindeki egemenlik ve kontrol ilişkileri (Morgenthau, 1948:13; Modelski, 1962:59; Couloumbis ve Wolfe, 1986:86; Ray, 1992:59; Jones, 1985:245, realizm, marksizm, feminizm ve idealizm gibi akımlardaki hatırı sayılır yeri, uluslararası ilişkilerde merkezi bir otoritenin bulunmaması gibi nedenlerle tanımlanmasında fikir birliği sağlanabilmiş değildir. Öte yandan Holsti (1964)'nin güç kavramına yönelik geliştirdiği üçlü yaklaşıma göre güç, süreci ve ilişkileri etkileme eylemi; bir etkinin başarılı olabilmesi için kullanılan yetenekleri içermesi; meydana gelen eylemin bir yansıması olarak birbirinden farklı da değerlendirilebilmektedir. Bu noktada güç kavramı, politikacıların içinde bulunduğu daha işlevsel koşulların bir unsuru olarak da görülebilir.

Gücün, ilişkisel boyutu bakımından iki kavram önem arz etmektedir. Bunlar kontrol ve etkidir (Sönmezoğlu, 1995: 136). Etki ve kontrol unsurlarının başarılı olmasında kullanılan araçların önemi mevcuttur. Bu bakımdan uluslararası alandaki etki ve kontrol araçları şu şekilde sıralanır (Gönlübol, 2000: 96):

- a) Sözlü Etkileme Araçları: Yabancı bir devlet adamının basına yansıyan konuşmaları, yabancı basın ve yayın kuruluşlarının olumsuz yönde yayınları,
- b) Siyasi Etkileme Araçları: Görüşmelerin kesilmesi, resmî ziyaretlerin iptali, yapılan anlaşmaların feshedilmesi,
- c) Diplomatik Araçlar: Diplomatik ilişkilerin en alt seviyeye indirilmesi, diplomatların geri çağırılması, yabancı ülke diplomatlarının bakanlığa çağırılması,
- d) Ekonomik Etkileme Araçları: Boykot, ambargo, vb,
- e) Askeri Etkileme Araçları: Askeri müdahale veya bölücü faaliyetleri destekleme

Fiziksel bakımdan güç, var olan kuvvetlerin kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkan verimliliklerdir. Davranışsal açıdan güç ise bir aktörün istediği neticeleri almak için diğer aktörlerin davranışlarını değiştirme yeteneğidir. Sivil güç ise, iktidarın etki biçimleri ve araçlarının yanı sıra, dış politika rolünün ve davranışının belirli amaçlara, değerlere, ilkelere ve davranışlara bağlı olduğu bir devlet olarak tanımlanmaktadır (Diez ve Manners, 2007: 177). Uluslararası İlişkilerde güç kavramı bir devletin başka bir devlete karşı uyguladığı ve normal koşullarda söz konusu devletin yapmak istemediği bir eylemi gerçekleştirilmesine yönelik yapılan faaliyetlerdir (Yılmaz, 2008: 42).

Diğer taraftan Pier Bourdieu, toplumsal hayatı maddi olarak temellendirilmiş ve şartlandırılmış olarak ancak sembolik aracılı deneyimlerle mevcut olarak yorumlamaktadır. Böylece sosyal yapılar, sosyal yapıları yeniden üreten sembolik davranışı şekillendirir. Sembolik güç ise, toplumsal deneyimlerin sembolik arabuluculuğu üzerindeki güçtür. Nesnel koşulların bireysel ajanlar tarafından nasıl içselleştirildiğini ortaya koyar. Sembolik güç, bir aktöre atfedilen onur, prestijin birikmiş sermayesi olan sembolik sermayeden kaynaklanır. Uygulamada, sembolik güç kabul ve rıza ile çalışır; bu, baskın aktörlerin kendi alanlarını diğer alanlardaki yetkinlikleri için kabul gördüklerinden dolayı yetkili vizyonu olarak kabul edebileceklerini gösterir (Hassdorf, 2007: 142,147-148).

Frankfurt Okulu'nun önerdiği Eleştirel Kurama göre gücün üç boyutu vardır (Arıboğan, 2001: 131):

- a) Birinci Boyut; bir devletin diğer bir devletin davranışını kendi istediği yönde etkilemek amacıyla uyguladığı aktif "üzerinde güç",
- b) İkinci Boyut; güçlü olan devletin gündemi oluşturduğu, açıkça beyan edilmeden daha pasif lakin örgütleyici bir tarafı olan "gizli güç",
- c) Üçüncü Boyut; "yapısal güçtür". Buna göre bir devletin maddi ve standart yönleriyle, belirli özendirme ve sınırlandırma sistemleri meydana getirerek taraflar arasındaki ilişkileri koşullandırma durumudur.

Burada önemli olan husus, gücün meydana gelebilmesi için uygulandığı anda en az iki aktör arasındaki bir konu hakkında ne yapılacağı ile ilgili anlaşmazlığın var olmasının gerekliliğidir. Bununla birlikte gücün uygulanmasında, bir aktörün davranışlarında ve tercihlerinde bir değişikliğin meydana gelmesi, diğer aktörün, o aktör üzerinde uyguladığı somut ve soyut araçlarla yapmış olduğu baskı önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır (Çelikpala, 2007: 64).

Foucault güç kavramının hakikat ile ilişkili olduğunu, hakikat kavramının yaşanılan dünyaya ait bir şey olduğunu, kontrolün çoklu biçimleri yoluyla meydana getirildiğini ve gücün düzenli etkilerinin sonucu olduğunu söyleyerek gücü; belirli bir cemiyette karışık stratejik duruma atfedilen isim şeklinde tanımlanmakta ve her zaman hüküm sürdüğünü ifade etmektedir (Dikili, 2014). Güç kavramının "bir sosyal ilişki içinde, bir aktörün hangi temele dayanırsa dayansın, direnmeyle karşılaşsa bile istediğini yapabilme konumunda olma ihtimali" (Weber, 2017:36) şeklinde ele alınmasına karşılık; Pfeffer (1992:20) ise "davranışlara etki etme, olayların akışını değiştirme, direniş yaparak karşı koyma ve insanların bu yönde davranmalarını sağlayarak onları kazanma yolunda potansiyel bir kabiliyet" şeklinde tanımlamaktadır.

Güç kavramına farklı bir yaklaşım ise şu şekildedir: Güç, "ekonomik, bürokratik ve askeri araçlarla değil sınırlandırılmamış bir müzakere sürecinden kaynaklanan ortak inançların gücü ile sürdürülür (d'Entreves, 2006: 1). Yukarıdaki tanımlarda güç kelimesi hakimiyet, istediğini yaptırma gibi unsurlar etrafında şekillenirken, d'Entreves gücü iktisadi, askeri unsurları devre dışı bırakarak, tamamen müzakere temelli bir süreçten doğan ortak değerler bütünü olarak ele almaktadır.

Güçle ilgili yapılan çalışmaların ortak yönü, gücün, doğrudan veya dolaylı ya da gözlemlenebilir yahut gözlemlenemeyen araçlar vasıtasıyla mutlaka birileri üzerinde kullanılan bir unsur olarak değerlendirilmesidir. Güç, aktörler bakımından iki şekilde olarak açıklanabilir. Bunlardan birincisi bir şeyi yapabilme yeteneği veya potansiyeli olarak güç (power to), ikincisi ise, bir aktör üzerinde kontrol sağlanması bakımında güçtür (power over) (Özdemir, 2008).

Gücün Unsurları

Gücün unsurları denildiğinde ilk değinilmesi gereken hususlar aktörün sahip olduğu kimliktir. Aktörün birey olduğu durumlarda, kültür, fiziksel özellikler ve karakter gibi unsurlar gücün belirleyicisi olabilir. Güç konusu olarak yapılan analiz ve incelemelerde genellikle aktör olan devlettir, yani devletin sahip olduğu güçtür.

Güç unsurlarını stratejik zihniyet, planlama ve siyasi irade (Davutoğlu, 2012) ayrımları ile kapasite, hedef ve etki unsurları (Sönmezoğlu, 2014) açılarından ele alan çalışmalar olsa da; bir milletin gücünün bağlı olduğu en istikrarlı faktör olan *coğrafya*, güç üzerinde önemli bir etki yaratan ve istikrarlı bir faktör *doğal kaynaklar* (ki en gerekli olanı gıdadır), hammaddelerin işlenerek maddeye dönüştürüldüğü *endüstriyel kapasite*, potansiyel gücü fiili güce çeviren *askeri hazırlık derecesi*, niceliksel ve niteliksel bileşenlerden oluşan *nüfus*, eğitim ve ahlak sayesinde ulusal güce etkisi eden *ulusal karakter*, bir ulusun kendi hükümetinin dış politikasını savaş ve barış durumunda destekleme kararlılığı olan *ulusal moral*, istikrarsız dahi olsa bir milletin ulusal gücünü meydana getiren faktörler arasında en önemlisi olan *diplomasinin niteliği* ile kaynaklar ve izlenmekte olan dış politika arasında bir denge kurarak, sürdürülen dış politikada ulusal gücü istenilen seviyeye çıkaran *hükümetin niteliği* şeklindeki bir sınıflama (Morgenthau, 1948:80-109) güç unsurlarıyla ilgili daha geniş bir perspektif çizmektedir.

Gücün Boyutları

Gücün boyutları; sert güç, akıllı güç, ekonomik güç ve yumuşak güç olarak ifade edilmektedir. Güç, bir tarafın, diğer tarafı hareket etmek istemediği yönde hareket ettirme veya etkileme yeteneği; *sert güç* ise bunları yapmaya zorlama kapasite ve yeteneği demektir. *Sert güç* stratejileri askeri müdahaleye, baskıcı diplomasiye ve ulusal çıkarları uygulamak için ekonomik yaptırımlara odaklanmaktadır (Art, 1996; Campbell ve O'Hanlon, 2006; Cooper, 2004; Wagner, 2005; Wilson, 2008). Angajmanlarla (yazılı anlaşmalar) birleştirildikten sonra bir problemi şekillendirmede ve modül haline getirmede ülkelerin nasıl bir rol oynayacağına dair karar verilmesinde yardımcı olan bir unsur (Gray, 2011: 30) olan *sert güç*, askeri ve ekonomik kaynaklar gibi maddi kaynaklara dayalı güç inşa edilmesi anlamına gelmektedir (Lusting, 2016). *Sert güç*, bir aktörün diğer bir aktörün içinde bulunduğu koşulları değiştirerek davranışlarını etkilemek şeklinde de ifade edilmektedir (Vuving, 2009).

Sert güç, bir aktörün, diğer bir aktör üzerinde politik amaçlarına ulaşması uğruna uyguladığı tehdit etme, askeri güç kullanma gibi yöntemlere başvurusudur. Buna göre karşı taraftaki aktöre uygulanacak her türlü baskı, tehdit etme ve zor kullanma tedbiri *sert güç* kapsamında değerlendirilmektedir. Bir aktör *sert güç* kullanmak için sahip olduğu unsurları tümünden faaliyete geçirme imkanına sahip olsa da, genellikle kullanılan askeri ve ekonomik güçtür. Askeri güç ise; fiziki çatışmanın meydana gelmesi, diplomasi sürecinde tehdit unsuru olarak kullanılması, barışın sürdürülebilir kılınması ve çeşitli yardımların gerçekleşmesini sağlamak gayeleri olmak üzere dört farklı şekilde kullanılabilir (Nye, 2011:41).

Devletler, amaçlarını gerçekleştirdikten sonra da devam ettirecekleri politikaların belirli bir değeri vardır. Bu bakımdan, yaygın uygulamalar tıpkı iktisat biliminde olduğu gibi en düşük maliyetle en fazla getiriye sağlamaktır. Bu uygulamalardan birisi de *akıllı güç* tür.

Akıllı güç, sert ve yumuşak güç unsurlarının birlikte kullanılması olup, kavramsal temeli şu hususlara dayanmaktadır (Wilson, 2008):

- Gücün iç doğası ve hedefi. Gücü kullanan aktörler hedef kitlelere ve bölgelere yönelik özelliklerin bilinmesi,
- Aktörün kendi hedefleri ve kapasitesiyle ilgili bilgisi,
- Bölgesel ve küresel içerik,
- Kullanılacak araçlar ve iş birliği yapılacak kişiler.

Ekonomik güç, bir ülkenin iktisadî refahı, güvenirliliği ve terakkisi için kullanılan tüm kaynakların toplam kapasitesi ve bu gayeler için meydana getirdiği değerlerin ürettiği toplam hasıla demektir (Hacısalıhoğlu, 2001: 111). *Ekonomik güç*, aynı zamanda sert ve yumuşak güce göre daha belirgin ve ayrıncı bir konuma sahiptir. Bununla birlikte ekonomik güç, sert ve yumuşak güç unsuru olarak da algılanabilir. Ülkelerin refah seviyesi, ekonomi büyüklüğü ve şirketlerin popülerliği yumuşak güç olarak algılandığı kadar, finansal kriz çıkarma, ekonomik ambargo gibi uygulamalar da sert güç kapsamına girmektedir. Bir ülkenin sahip olduğu dış kaynaklar, uyguladığı piyasa rejimi, sektörlerin

dağılımı, hammaddeye olan bağımlılığı, uluslararası kredilendirme kuruluşları ve ekonomik olan örgütlerle olan ilişkisi, ulaştırma ve haberleşme ağı gibi unsurlar ekonomik gücün ölçülmesinde göz önünde bulundurulacak faktörlerdir (Yılmaz: 2008: 55-57).

Yumuşak Güç

Terim olarak İngilizce "soft power" kelimesinden Türkçeye kazandırılmış olan yumuşak güç kavramı literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır ve kullanımı disiplinler içinde yeni bir durum olarak görülmektedir (Nye, 2002:6). Yumuşak güç uygulamalarının ne zaman ortaya çıktığına dair kesin bir delil bulunmamasına rağmen devletlerin ortaya çıktığı dönemlere kadar gittiği düşünülmektedir (Demir, 2012; 99).

Yumuşak güç, bir unsurun diğer unsurların tercihlerini şekillendirme yeteneği (Nye, 1989) olup, ikna etme ve insanları harekete geçirme becerisine dayandığı kadar karşı tarafı cezbetme becerisidir de (Nye, 2017:24-25). Birinci ve ikinci dünya savaşları arasındaki zaman diliminde yapılan bir çalışmada düşüncelere etki eden güçten bahsedilmiş (Carr, 1959), siyasi amaçlar uğruna kullanıldığında askeri ve ekonomik güç kadar önemli olduğu vurgulanmıştır (Yapıcı, 2015). Güç kavramıyla birlikte yumuşak gücün daha detaylı tartışılmaya başlanması ise 11 Eylül saldırılarının sonrasında gerçekleşmiştir (Sancak, 2014; 1611).

Gücün niteliği, medyanın küreselleşmesi ile uluslararası niteliğe sahip örgütlerin yaygın duruma gelmesi ve yeni aktörlerin ortaya çıkmasıyla değişmiştir. Son yıllarda uluslararası alanda, aktörler sert güç kaynağı olan askerleri ve silahları kullanmaktan ziyade yumuşak güç kaynaklarına yönelmektedirler. Resmi diplomasiyi kullanıp, fikirler üretmek ülke çıkarlarını korumaya yönelik bir beyin fırtınası olan bu durum, diğer halkları anlamayı, onlara kendilerini tanıtmayı, bilgilendirme yapmayı ve ilişki kurmayı içermektedir (Boztepe,2016). Küreselleşmenin etkisinden dolayı güç dengelerinde de bir değişiklik olmuş, buna bağlı olarak uluslararası siyasette değişiklikler meydana gelmiş ve geleneksel diplomasi kanallarının yerini yeni diplomasi kanalları almıştır. Yeni diplomasi kanalları hükümetler arası iletişime ek olarak diğer ülkelerin kamuoylarıyla kurulan ilişkiyi buna bağlı olarak etkileşimi ve iletişimi beraberinde getirmiştir. Bundan dolayı yeni diplomasi anlayışı, yumuşak gücü, kamu diplomasisini, kültürü, kültür öğelerini ve sivil toplumu beraberinde getirmiştir (Bayraktar, 2012). Yumuşak güç, hedef olarak belirlenmiş ülkelere uygulanan veya uygulanması yönünde tehdit oluşturan bir güç türü değildir ve bu özelliğinden dolayı edilgendir. Bu yüzden diğer ülkeler, bulunmuş oldukları konum gereği yumuşak güçten etkilenirler ve davranışlarını değiştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunurlar (Yılmaz, 2008: 53).

Yumuşak gücün tarih içinde evrimine bakıldığında, daha çok alınacak veya fethedilecek ülkelerin vatandaşlarının psikolojik olarak dirençlerini kırmak için propaganda faaliyetleri veya işgal edilen topraklarda düzen ve bağlılığın oluşturulması için siyasi, iktisadî, dini, vb. alanlarda birtakım düzenlemeler yapılarak huzuru ve refahı temin eden uygulamalar göze çarpmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun bir ülkeyi fethetmeden önce oraya tüccarlarını, din adamlarını vb. göndererek fetihten sonra nasıl bir düzenin kurulacağı hakkında propaganda yapması ile fethedilen topraklarda yaşayanların hak ve özgürlüklerini koruması; On yedi ve on sekizinci yüzyıllarda Fransa'nın dilini ve kültürünü tüm dünyaya tanıtmayı, Fransızcanın diplomasi dili olmasının yanı sıra, bazı ülkelerin (Prusya ve Rusya) mahkemelerinde Fransızcanın kullanılması, Fransız devriminin yarattığı ideoloji kullanarak diğer devletlerin hem halkını etkilemeye hem de söz konusu devletlerin yöneticilerini kontrol etmeye çalışması; Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda başta ABD olmak üzere birçok ülkenin kendi kültürünü tanıtmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaya başlaması; 1945 yılından sonra Sovyetler Birliğinin, Avrupa, Afrika ve bazı Asya ülkelerinde yürüttüğü ideolojik faaliyetler neticesinde birçok insanı kendisine çekebilmiş olması bu konu ilk akla gelen örneklerdir.

Yumuşak gücün kapsamlı bir şekilde ilk uygulaması ise Marshall Planı vasıtasıyla gerçekleşmiştir. 1962-1972 yılları arasında ABD, Türkiye'nin de dahil olduğu birçok ülkeye sosyal ve ekonomik açıdan katkıda bulunarak kendi kültürünü tanıtmaya fırsatı elde etmiştir (Yılmaz, 2011).

1990'lı yıllarda "yumuşak güç" kavramını kullanmaya başlayan Joseph S. Nye Jr., bu kavramı uluslararası ilişkilerde ekonomik ve askeri gücün dışında mevcut olan güç kaynaklarında bahsederek açıklar. Ekonomik yaptırımları ve askeri gücü sert güç olarak tarif eden Nye, çeşitli etkiye sahip bu unsurları yumuşak güçten ayrı olarak değerlendirmektedir. Buna göre yumuşak gücü; kültür, bilim, eğitim, çeşitli sanat dalları, medya sivil toplum örgütleri, turizm, vb. gibi derinliği ve sürdürülebilirliği sağlayan unsurlar belirleyebilmektedir (Akhundova, 2015: 10).

Yumuşak güç, temelde kültür, değerler ve politikalar gibi unsurlara dayanmaktadır. Bu yüzden de tercihleri kabul ettirebilme yeteneğidir. Bu yeteneğin kapsamında ise aktörün kendi çıkarının genelin çıkarı olduğu yatar. Buna bağlı olarak evrensel bir söylem yaratır. Bu söylem ahlak ve kültür alanında en önde olmayı gerekli kılmaktadır. Bu sayede tehdit, şantaj, vb. unsurların yerini kalpleri kazanma ve akıllara nüfuz edebilme alır, bu sayede ikna, rıza gösterme ve çekicilik sayesinde aktör uluslararası politikada etkinlik kazanmış olur (Akdağ ve Ekici, 2017).

Bir aktörün yumuşak güç araçlarına sahip olması, söz konusu aktörün yumuşak güce sahip olduğuna anlamına gelmemektedir ki aynı durum sert güç için de geçerlilik teşkil eder. Gerek yumuşak güç olsun gerek sert güç olsun, bir gücün varlığından bahsedilmesi için üç tane gerekli koşulun bulunması gerekir. Devletlerin yani aktörlerin diğer aktörleri yönlendirebilmesinde sahip olduğu varlıklar, bu varlıklara sahip olan aktörlerin kendi gücünün farkında olması ve diğer aktörlerin bu gücü görmeleridir. Diğer bir ifadeyle gücün tanımı davranışsaldır fakat kurulması etkileşime dayalıdır. Bir gücün varlığından ve etkisinden söz edebilmek için aktörün davranışlarında meydana gelen değişikliklere bakmak gerekmektedir. Aynı zamanda güce sahip olan devletin hedefleri ile meydana gelen değişikliğin aynı olması veya başka bir değişle bu değişimin tutarlı olması gerekmektedir. Yani nedensellik bağının her iki tarafta da bulunması şarttır. Sonuç olarak hedef aktörün davranışlarında meydana gelen değişiklik yumuşak gücün varlığına yönelik bir işarettir (Yapıcı, 2015).

Yumuşak gücün başarıya ulaşabilmesi için aşağıda belirtilen prensipler doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir (Yatağan, 2018):

- Gücün kullanımı sırasında yapılan davranışların karşı tarafta rahatsızlık meydana getirmemesi,
- Küresel ve bölgesel aktörlerle iyi ilişkilerin geliştirilmesi ve bu aktörlerle iletişim kanallarının sürekli aktif olması,
- Çoğunlukçu demokrasi ilkelerine bağlılık,
- Karar alma mekanizması içerisinde aktörlerin yer alması.

Yumuşak gücü oluşturan kaynakların kullanımı ve kontrolü, sert gücü oluşturan kaynakların kullanımı ve kontrolüne nazaran daha zordur. Bunun nedeni, yumuşak güç kaynakları üzerinde devletin tam bir hakimiyet kuramamasıdır (Nye, 2003:13). Sert güce nazaran yumuşak güç unsurlarını kullanarak sonuç almak daha uzun bir süreyi kapmaktadır ve yumuşak güç unsurlarında bir kaybın meydana gelmesi durumunda bunun telafi edilmesi yüksek bir maliyeti de beraberinde getirmektedir (Nye, 2011, 83).

Sert gücün davranış yelpazesinde komut verme, zorlama ve teşvik unsurları yer almaktadır. Bu davranışların aldığı kaynaklar ise baskı kurma, yaptırımlar ve rüşvet verme olarak görülmektedir (Tablo1). Bu unsurların birbirleriyle olan ilişkisinin daha iyi anlaşılması için şöyle bir sıralama yapılabilir: Sert gücü kullanacak olan aktör ilk olarak teşvik unsurunu ele alacaktır. Bunun için kaynak olarak rüşvet verme unsurunu devreye sokacaktır. Şayet teşvik ve rüşvet verme karşı aktörde bir etki uyandırmazsa, bu unsurların bir seviye veya derece üstü olan zorlama davranışı meydana gelecektir ve bunun için en önemli kaynak iktisadi, askeri gibi birçok konuyu kapsayan yaptırımlar olacaktır. En son seçenek ise karşı aktör üzerinde baskı kurarak, aktörün kendi isteklerini bizzat emir vererek yaptırmasıdır. Yumuşak güçte ise bu durumun tam tersi bir hal gözükmektedir. Öncelikli olarak aktör, sahip olduğu politikalar sayesinde karşı tarafı ikna etmeye yönelik faaliyetlerde bulunacaktır. Bunun için aktör güdülen politikanın meşruluğunu ön plana çıkartarak karşı aktörü inandırmaya çalışır. Bir sonraki aşama ise kültür vasıtasıyla cazibe meydana getirmektedir. Aktörün sahip olduğu kültür cazibe merkezi olmasına sağlar ve dünyanın her yerinden insanları çeker. Son olarak, aktörün sahip olduğu

kurumlar dünya politikasında gündemi belirlemektedirler. Örneğin Avrupa Parlamentosunun almış olduğu kararlar Avrupa Birliği'ndeki politika gündemini belirleyebilmektedir.

Tablo 1. Sert Güç ve Yumuşak Güç Karşılaştırılması

Güç Türü	Sert	Yumuşak
Davranış Yelpazesi	Komut Verme, Zorlama ve Teşvik	Gündem Belirleme, Cazibe, İkna Etme
En Muhtemel Kaynaklar	Baskı Kurma, Yaptırımlar, Rüşvet Verme	Kurumlar, Değerler, Kültür, Politikalar

Kaynak: Nye, 2017: 28

Sert güç unsurları olan askeri ve ekonomik güçlerin hükümetlerin farklı politikaları doğrultusunda uygulanması sonucu aynı davranışlar meydana geleceği gibi temel araç olarak da aynı kaynaktan beslendikleri görülmektedir. Yumuşak güç açısından ise durumun tamamen farklı olduğu açıktır (Tablo2).

Tablo 2. Yumuşak Güç ve Sert Güç Arasındaki Farklılıklar

	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri Güç	Zorlama Caydırma Koruma	Tehdit Baskı	Zorlayıcı Diplomasi Savaş İttifak
Ekonomik Güç	Teşvik Zorlama	Yaptırımlar	Yardım Rüşvet Yaptırım
Yumuşak Güç	Cazibe Gündem Belirleme	Kurumlar Kültürler Politikalar	Kamu Diplomasisi İki taraflı veya çok taraflı diplomasi

Kaynak: Nye, 2017: 57

Genel anlamda sert güç ile ilişkilendirilen kaynak türleri para ve zorlama gibi somut unsurları içermektedir. Yumuşak güç ise kurum, fikir, değer, kültür, uygulanan politikaların meşruluğu gibi somut olmayan unsurları kapsamaktadır. Bu anlamda sert güç bir kimseyi veya aktörü itmek demekken, yumuşak güç ise bunun tersi anlama yani bir aktörü veya kimseyi çekmek demektir (Nye, 2011, 20-21).

İster yumuşak güç kullanılsın ister sert güç kullanılsın gerçekleştirilmek istenen amaçların aynı olduğu, ancak amaçlara ulaşmada kullanılan yöntemlerin ise farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Güç Davranışının Üç Boyutu

Birinci Boyut

Dahl'ın Yaklaşımı: Başkalarının yapmayacakları şeyleri yapmalarını sağla.

Sert: A aktörü güç veya rüşvet kullanarak B aktörünün var olan stratejisinin değişmesini sağlar.

Yumuşak: A aktörü çekicilik veya ikna ediciliğini kullanarak B aktörünün var olan stratejisinin değişmesini sağlar.

İkinci Boyut

Bachrach ve Baratz'ın Yaklaşımı: Gündemi belirleme

Sert: A aktörü güç veya rüşvet kullanarak B aktörünün gündemini belirler.

Yumuşak: A aktörü çekiciliğini veya kurumlarını kullanır ki bu sayede B aktörü gündemi meşru olarak algılar.

Üçüncü Boyut

Lukes'in Yaklaşımı: Diğerlerinin tercihlerini şekillendirme

Sert: A aktörü rüşvet kullanarak B aktörünün tercihlerini şekillendirir. (Stockholm Sendromu)

Yumuşak: A aktörü kurumlarını kullanarak B aktörünün ilk tercihini şekillendirir.

Kaynak: Nye, 2011: 91.

Yumuşak Gücün Kaynakları

Bir ülkenin yumuşak gücü; kültür, siyasi değerler ve dış politika olmak üzere üç kaynağa dayanmaktadır. Sahip olunan veya mevcut olan kültürün karşı tarafa veya hedef kitleye çekici gelmesi yumuşak güç bakımından edebiyat, sanat ve eğitim gibi unsurların çekici kaynaklar olarak görülmesine neden olmaktadır. Sanat faaliyetleri için seyahatlere katılmak, genç kesimin daha iyi bir eğitim almak için ABD gibi ülkelere gitmek istemesi gibi durumlar çekici unsurlar olarak görülmektedir (Nye, 2017: 32). Siyasi Değerler ise, yurtiçinde demokrasi, insan hakları gibi unsurlara, uluslararası alanda ise Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarla çalışması, dünya çapında çevre gibi önemli konulara destek vermesi, aktif olarak yer alması gibi durumlar tercihleri belirleme açısından önemlidir (Nye, 2017:36). Buradaki en önemli nokta, belirtilen ya da diğer değerlerin söz konusu devlet tarafından bizzat uygulanmasıdır. Bu sayede söz konusu devletin itibarının uluslararası alanda artacağı açıktır. Aksi durum söz konusu olduğunda, yani otoriter, totaliter rejimle yönetilen, insan haklarını sözde tanıyan fakat uygulaması olmayan, hukukun üstünlüğü konusuna gereken önemi vermeyen devletlerin imajı olumsuz yönde etkilenecektir (Vural, 2017). Dış politikalar açısından bakıldığında ise, bir ülkenin İslam coğrafyasında savaşması, demokrasiyi geliştirme uğruna yapılan, ikili ve çok taraflı anlaşmalar gibi birtakım faaliyetler yumuşak gücün kaynaklarını olumlu ya da tersi yönde etkileyebilecektir (Nye, 2017: 35).

Yumuşak Güç Araçları

Yumuşak güç araçları; medya, sivil toplum kuruluşları ve yükseköğretim kurumlarıdır.

Medya

İletişim araçlarının neyi amaçladığına, görevinin ne olduğuna dair pek çok teori bulunmaktadır. Bu teorilere genel olarak bakıldığında medyanın; bilgi verme yanında siyasi, kültürel, ekonomik konularda kamuoyu oluşturma, kitleleri eğlendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yapıldığı mecralar şeklinde görüldüğü söylenebilir. Medyanın denetimden uzak bir mahiyete sahip olması ve kendisinin sahip olduğu gücü sebebiyle tarih boyunca siyasi ekonomik, v.b. nedenlerden dolayı birtakım grupların ilgisini çekmiş, kontrol altına alınmak ve kendisinden yararlanılmak istenmiştir. On dokuzuncu yüzyılın sonlarından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan basında ticari tekel olma durumu, yatay ve dikey bütünleşme faaliyetleri neticesinde günümüzde tüm dünyaya yayılmış bir durumdadır. Bu durumun meydana getirdiği çeşitli olumsuzluklar, başka alanlarda da domine edici etkilere neden olmuştur (Genel, Öztürk ve Sayar, 2017).

Medyanın, soğuk savaş dönemi ve sonrasında politikacıların bir aracı ve oyuncağı olduğuna yönelik eleştiriler bulunmasına rağmen, CNN Etkisi gibi yaklaşımlar sayesinde hükümetler savaş, ölüm, açlık gibi konularda çeşitli önemler alabilmişlerdir (Ölçekçi, 2018). Öte yandan medya devletlerin ilgisini çektiği kadar terör örgütlerinin de ilgisini çekmektedir. Özellikle sosyal medya, toplumların örgütlenmesinde gün geçtikçe artan bir önem kazanmış ve buna paralel olarak da terör örgütlerinin siyasi propaganda yapma ve gerçekleri çarpıtma olanakları da artmıştır (Amble, 2012: 341).

Yukarıdaki bilgilerin dışında medyanın yumuşak güç olarak kullanılmasının başka bir şekli daha vardır. O da ülkelerin özel veya devlete ait olan kuruluşlarının internet üzerinden, sosyal medya ya da uydu yayını gibi mecralarda video haber yayınlarak ülke gündemine etki edilmesidir. Bu tür kuruluşlara Türkiye'den; Deutsche Welle Türkçe, BBC News Türkçe, Sputnik, Euronews Türkiye, Independent Türkçe gibi mecralar örnek verilebilir.

Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, küreselleşme ile başlayan çağın politika üreten önemli aktörlerden bir tanesidir. Önemli olmasının nedeni, toplumu belirli yönlere kanalize edebilmesinden kaynaklanmaktadır. Sivil yönetimi uygulayan kurumlara veya örgütlere sivil toplum kuruluşu denmektedir. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşları için gönüllülük esasına dayalı, topluma hizmet etmeyi gaye edinmiş, siyaset kurumunu etkilemeye çalışan ve belirli yasalara tabi olan kurumlardır (Talas, 2011).

Sivil Toplum Kuruluşlarını üç başlık altında kategorilendirmek mümkündür (Özdemir, Başel ve Şenocak, 2009):

1. Aktive Merkezli Sivil Toplum Kuruluşları: Bu kuruluşlar daha çok spor, kültür, gezi alanlarında faaliyet gösteren kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadırlar.
2. Toplum Merkezli Sivil Toplum Kuruluşları: Bu tip kuruluşlar ise, siyasi parti, dernek, yerel toplum gibi alanlarda ortaya çıkar ve faaliyette bulunurlar.
3. Refah Merkezli Sivil Toplum Kuruluşları: Bu alandaki kuruluşlar ise, eğitim, sosyal hizmet gibi alanlarda çalışmaktadırlar.

Sivil toplum kavramına ilk olarak Batı uygarlığının siyasi geleneği ve gelişme süresi zarfında Aristoteles'in konuşmalarında rastlansa da (Özer, 2008), İskoç aydınlanmacı Adam Ferguson'un, 1767 tarihli Sivil Toplum Üzerine Bir Deneme adlı eseri (Aslan, 2010) bu konuda öncü olmuştur denilebilir. Sonraki dönemlerde ise sivil toplum; Thomas Pain, Hegel ve Adam Smith gibi düşünürlerin görüşleriyle şekillenerek bireylere özgürlük alanı tanıyan bir alan (Gönenç, 2001: 19-26) şeklinde ortaya çıkmış, Karl Marx'ın belirttiği sınıf ilişkilerinden hareketle devleti oluşturan ve şartlanmasını sağlayan bir yapı olarak daha geniş bir kimliğe kavuşmuştur (Mızrak, 2019).

Sivil Toplum kavramına yeni bir anlayış getiren önemli bir kişi ise, kendi ülkesi olan Fransa'daki rejimin sürekli kesintiye uğradığını ama Amerika'da böyle bir durumun söz konusu olmadığını, çünkü Amerikalıların ülkelerinde karşılaştıkları sorunun çözümü için vakıf ve dernek kurduklarını söyleyen Tocqueville'dir. Tocqueville, sivil toplum oluşturma bilincinin bu kadar gelişmiş olmasını insanların eşit olmalarının bilincinde olmaları, birlikte hareket etmelerinin onlara güç katacağını ve bu sayede devlete olan bağımlılığın azaldığını tespit etmiştir (Tunay ve Okatan, 2015).

Sivil toplum üzerine düşüncelerini belirtmiş olan önemli bir düşünürlerden birisi olan Antonio Gramsci sivil toplumu devlete kadar genişletip, devletin sönmesini amaçlamış yani devletin varlığının ortadan kalkmasını amaçlamıştır. Bu amaca ulaşmaya çalışırken de Hegel'den etik devlet kavramını, Marx'tan proleterya kavramını ve Tocqueville'den siyasal toplum kavramını alarak yeni bir anlayış geliştirmeye çalışmıştır. Buna göre Doğu'da devlet her şeydir ve sivil toplum ilkel bir durum teşkil etmekteyken Batı'da devlet ve sivil toplum arasında akla uygun bir ilişki bulunmaktadır. Sivil toplum, Batılı bir devletin yapısında kolayca fark edilebilir ve sarsılmaz bir yapıya sahiptir. Hegomanya kavramını da iki boyutlu ele almış olan Gramsci için sivil toplum, yönetim erkinin dışında kalan okul, sendika, kulüp medya ve kiliseler gibi toplumların bütünüdür. Bu bütün, aynı zamanda bir denetim alanıdır (Kaynar, 2005).

Tablo 4. Tarihsel Süreç İçerisinde Sivil Toplum-Devlet Rollerini

Dönemler	Devletin Rolü	Sivil Toplum Rolü	İş birliği Modeli
XIX. Yüzyıl	Düzenin Koruyucusu	Kendi Kendine Örgütlenerek sosyal sorunların çözümünde görev alma	Yerini alma

XX. Yüzyıl	Sosyal Varlığın Düzenleyicisi	Tamamlayıcı Hizmetlerin Üreticisi	Hiyerarşik-Devletçi Paternizm
XX. Yüzyıl sonu ve XXI. Yüzyıl Başı	Toplumsal Dengenin Koruyucusu	Sivil Topluma Giriş Anahtarı	Sivil toplumun yeniden canlandırılması, piyasa güçlerinin liberalleştirilmesi

Kaynak: Şahin, L. ve Öztürk, M. (2011), 14

Türk kültürünün devlet dışında herhangi bir kurumun varlığına izin vermemesinden olsa gerek, Osmanlı İmparatorluğunda merkezi otoriteye sahip bir devlet yapısı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğunda sivil toplum unsurları olarak kabul edilebilecek loncalar, ahi teşkilatları ve dini vakıflar gibi kurumların olduğu da bilinmektedir. Sivil toplum hareketleri, Osmanlı İmparatorluğu'nda on dokuzuncu yüzyılda yoğunlaşmaya başlamıştır ve özellikle Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra oluşan ortam gayri Müslimlerin sivil toplum örgütlenmesinde öncü olmalarına sebep olmuştur (Akçeşme, 2013).

Osmanlı İmparatorluğu'nda esnaf ve sanatkarların bir araya gelerek oluşturduğu birtakım kurumlar da sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilebilir. Bunlara, merkezi yönetim ile mahalle esnafı arasında bir bağ kurmuş olan ve kökeni Ahilik'e kadar uzanan loncalar örnek gösterilebilir. Loncalar, mahalli esnafın bir araya geldiği bir tür sivil girişimler (Çuha, 1994; Acun, 2005) olup, gönüllülük esasına dayalı olan ve merkezi otoriteden herhangi bir kazanç bakımından bu kuruluşlar sivil toplum kuruluşları olarak nitelendirilebilir (Arslan, 2018). Yine sivil toplum kuruluşu olarak sayılabilecek diğer yapılar arasında vakıflar da vardır. Devletin yerine getirmekte zorlandığı diğer taraftan ise kendisini bağlamayan hizmetler genellikle vakıflar aracılığıyla yerine getirilmiştir. Vakıflar, Osmanlı toplumunda şeriatın koruması altına giren ve merkezi idareden uzak kalmayı başarabilmiş bir kuruluştur (Gönenç, 2001: 63-65).

Türkiye'de sivil toplum anlayışı, seksenli yılların ortasından itibaren gelişmeye başlamış bir olgu olarak belirmiştir. Bu gecikmenin nedeni, Batı toplumunda ortaya çıkan bireyin ön planda olması ve onu aktifleştiren bir doğası olması gösterilebilir. Diğer taraftan ise Doğu toplumlarının yapısına, Batı kaynaklı bir görüşün entegre edilmesinde yaşanan problemler bir diğer gecikme nedeni olarak gösterilebilir (Doğan, 1999).

1980 yılının sonrasında Türkiye'de çevre, eğitim, turizm, insan hakları konularında söylemlerin ortaya çıktığı ve buna paralel olarak bu ve benzeri konularda sivil toplum kuruluşlarının meydana geldiği görülmektedir. Bu kuruluşlar, sosyalizm, milliyetçilik, İslamcılık gibi ideolojik söylemlere yönelmek yerine, talep ettikleri isteklerini sistemden veya dönemin hükümetinden istemeyi tercih etmişlerdir (Göle, 1994: 213-222).

Sivil toplum kuruluşlarının çağa ayak uydurmaya gayret etmeleri sonucu en belirgin nitelikleri arasında, salt olarak belirlemiş oldukları amaçlarına hizmet etmemeleri, kamu birimlerinden, siyasi parti ve organizasyonlardan tamamen ayrı olmaları, herhangi bir şekilde kâr amacı gütmemeleri, merkezi yönetim ile sivil toplum arasında aracılık etmeleri sayılabilir (Özer, 2008).

Sivil toplum örgütlerinin uluslararası alanda popüler olmasının nedeni, Birleşmiş Milletler şartının 71. Maddesi gereği, sivil toplum kuruluşlarına barışın inşa edilmesinde danışmanlık rolünün verilmesidir. Bu sayede, bu kuruluşlar uluslararası alanda küresel aktörler olarak kabul görmektedir. Küreselleşme devletlerin sınırlarını soyut hale getirmiş, ulus devletler ulus ötesi devletler haline gelmiş, sınırlar ortadan kalkmaya başlamıştır. Bu gelişmelere devletlerin ekonomik, politik yapıları da eklenmiş ve bu alanlarda değişim meydana gelmiştir. Ulus devletten ulus ötesi devlete geçişte ortaya çıkan sivil toplum kuruluşları önemli roller oynamışlardır. Dünya Bankası gibi uluslar ötesi kuruluşlar tarafından artık devletlerin karar mekanizmasında oynadığı etkin rolün bittiğini ve farklı aktörlerin karar mekanizmasında farklı roller aldığı bir dönemin başladığı belirtilmiş ve bu anlayış "iyi yönetim" olarak

adlandırılmıştır. İyi yönetim, piyasa kurallarının işlediği, reform çabalarının artırıldığı, ekonomik maliyetlerin en aza indirildiği yönetim anlayışı demektir. Aynı zamanda artık birey ulus devlet mantığıyla toplum içerisinde kendi kendine yeten bir durumdan çıkmış ve başka toplumlarla iletişim halinde olan veya onlarla iç içe yaşayan birey söz konusudur. Bu durumdan dolayı sivil toplum artık uluslararası ilişkilerin bir parçası haline gelmiş ve sivil toplumun küreselleştiği dile getirilir olmuştur. Bunun en önemli nedeni ise dünyada meydana gelen herhangi bir olayın etkisinin diğer toplumlarda hissedileceğidir, yani kelebek etkisidir. (Gündüz ve Kaya, 2014).

Hükümetler, dış politikalarını yürütürken, sivil toplum kuruluşları araştırma merkezleri gibi kurumlar önemli işlevleri yerine getirmekte, hükümetler ise bu kuruluşla iş birliğine giderek daha aktif olmaktadır. İkinci dünya savaşının bitmesinden sonra, dış politikaların hedefi hem devlet hem de birey veya vatandaş olmuştur. Bundan dolayı bu süreçte sivil toplum kuruluşlarının kullanılması başlamıştır. Burada sivil toplum kuruluşlarının kararların alınmasında ve yürütülmesinde doğrudan veya dolaylı olarak rol aldıkları görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları ülkelerin imajlarına olumlu katkıda bulunduğu gibi aynı zamanda toplumlar arasında ilişkilerin inşa edilmesinde, faaliyetlerin ve tecrübelerin aktarılmasında önemli görevler üstlenmektedir. Diğer taraftan, bu kuruluşlar ulusal politikaların anlatılmasında, kültürel mesajların verilmesinde önemli rolleri üstlenmektedirler. Belirtmek gerekir ki bu kuruluşlar dış politikaların uygulanmasında ülke menfaatlerini dikkate alarak hareket ederler. Türkiye’de ulusal ve uluslararası kuruluşlar incelendiğinde, bu kuruluşların görev ve çalışma alanlarının coğrafi olarak farklılıklar gösterdiği anlaşılabacaktır. Ayrıca bu kuruluşlar dış politika sürecinde hükümet kuruluşlarıyla ortak çalışmalar da yapmaktadırlar (Eren, 2017).

Dünya sisteminin durağan olmayışı ve değişime açık olması nedeniyle, yumuşak güç kaynaklarının devletin tamamen kontrolünde olmadığı anlaşılmaktadır. Böyle bir durumun olması her devletin veya aktörün kendi yumuşak gücünü oluşturan faktörleri üzerindeki etkisini sınırlı hale getirmektedir. Dış politika stratejilerinde yumuşak gücünü artırmak isteyen devletlerin sivil toplum örgütleri gibi devlet dışı aktörleri de kuracağı denklemin içine katması gerekmektedir (Akbaş ve Tuna, 2016).

Yükseköğretim Kurumları

Yükseköğretim kurumları aynı zamanda diğer eğitim kurumları yumuşak güç unsurları olarak değerlendirilebilir ve dış politika da kullanılabilir. Üniversitelerden yetişen insanlar, ileride bir dönemde vatandaşı olduğu ülkelerdeki politika yapımında etkili bir şekilde kullanılabilir.

Nye (2017: 59-60) dünyadaki en iyi on işletme fakültesinin sekizinin Amerika’da olduğunu, kendi ülkelerinde okumayıp yurtdışında okuyan 1,6 milyonunun yüzde 28’inin Amerika Birleşik Devletleri’nde eğitim gördüğünü ifade etmektedir.

Dünyada son yıllarda eğitim alanında meydana gelen gelişmelere bakıldığında özerklik, şeffaflık, yönetim, üniversiteler ile sanayi kuruluşları arasında ve çeşitli kurumlar arasında iş birlikleri, AR-GE faaliyetleri ve uluslararasılaşma gibi faaliyetler bulunmaktadır. Uluslararasılaşma sayesinde, devletlerin yumuşak güç kullanarak, kültür, düşünce değerlerinin aktarılması ve her yıl onlarca öğrencinin ülkeye okumaya gelmesi sayesinde yükseköğretim kurumları da yumuşak güç unsuru olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkiye’nin yükseköğretim kurumları da yumuşak güç unsuru olarak hizmet etmeye başlayacak niteliktedir (Büyükgöze, 2016).

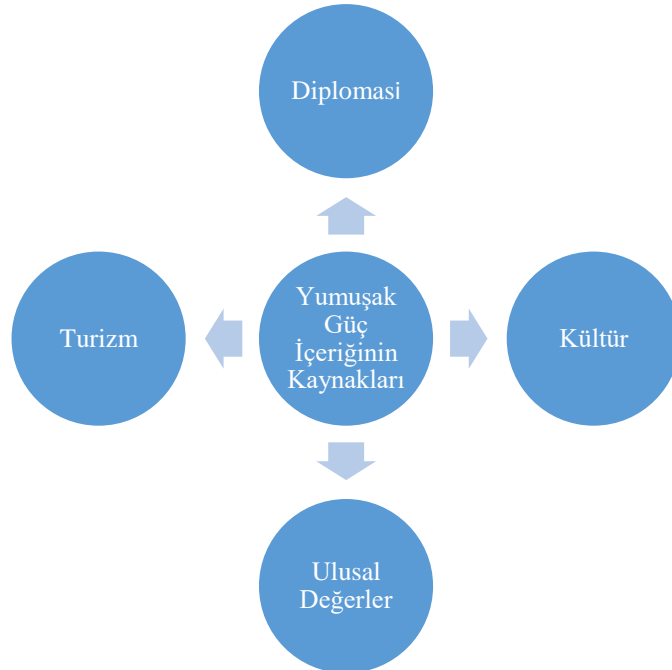
Yumuşak Güç ve Turizm İlişkisi

Devletler artık meşru müdafaa hakkı doğmadıkça birbirlerine karşı askeri güç uygulamamaktadırlar. Dolayısıyla küreselleşmenin de artmasıyla beraber yumuşak güç, dış politikada daha fazla yer almaya başlamış ve devletler de bunun farkına varmışlardır.

Küreselleşmenin hız kazanması ile beraber aşılacak sınırlar birtakım faydalar getirdiği gibi ekonomik, toplumsal ve ekolojik gibi konulardaki sorunlar ve buna bağlı olarak da çözümler uluslararası bir boyut kazanmıştır. Turizm hem bu durumdan fayda elde etmiş hem de turizmden kaynaklanan ve

çözüme yönelik faaliyetler küresel alanda yapılmaya başlanmıştır. Turizmin sahip olduğu kültürel miras sadece bir ülkeye ait değil aksine tüm insanlığın ortak mirasıdır. Söz konusu miras üzerinde meydana gelebilecek olumlu gelişmeler ya da olumsuz tahribatlar uluslararası bir niteliğe sahip olacaktır. Bundan dolayı kültürel mirasın korunmasında uluslararası boyutta iş birliğine gitmek, çatışmaların kültürel mirası etkilememesi ve çevreye zarar vermemesi adına ortaklaşa çalışmalar yürütmek küreselleşmenin turizme sunduğu olumlu gelişmelerden birisidir. Yumuşak güç ile turizm arasında ilişki burada başlamaktadır ve doğru orantılı bir ilişki de bulunmaktadır. Ülkelerin uluslararası çözümlere katkıları, güvenli ülke imajı vermeleri ve buna bağlı olarak güvenlik zafiyetleri göstermemeleri gibi faaliyetler turizm hareketlerini ve turist akışını olumlu yönde etkileyecektir. Diğer taraftan ise turizm ülkelerdeki barış ortamına bağlıdır, çünkü barış ortamı olduğunda ekonomik gelişmeler meydana gelmekte ve bu gelişmelerden de turizm payını almaktadır. Bu gelişmelerin turizm sektörüne yansması turistik yatırımların, altyapı ve üst yapı sorunlarının çözümünde görülebilir ve destinasyonlardaki turist akışı, barışa, kardeşliğe ve ekonomik hayata olumlu katkılarda bulunur (Camgöz ve İstanbullu Dinçer, 217).

Turizm vasıtasıyla örneklerle açıklanan yumuşak güç, en çok fırsat elde edildiğinde etkilidir. Turizm ve yumuşak güce bakmanın birbiriyle bağlantılı en az dört yolu vardır. Birincisi, turistler, daha fazla empati kurulmasına öncülük eden destinasyonun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Böyle bir empati, aşinalığa ve sevilebilirliğe dönüşür. İkincisi turizm yetkilileri, dünyaya ülkelerinin çekici imajını sunmak için görevlendirilmiştir. Mesajları, olumsuz mesajlara karşı koyarken aynı zamanda da destinasyonun çekiciliğini yüceltmek ve yükseltmek içindir. Böylece destinasyon markalaşması etkili yumuşak güç taktikleri olur. Üçüncüsü, olimpiyatlar, dünya çapındaki expolar, jeopolitik etkiyi inşa etmede ayrıca önemlidir. Bunlar turisti çeker, destinasyonu sergiler ve kapasiteleriyle iletişim kurar. Dördüncüsü, yurt dışına giden turistler geldikleri ülkelerin mesajlarını iletir. Farklı ülkelerden gelen turistlerle ilgili çeşitli klişeler vardır, mesela, kimi turistler gezgin, kimi turistler zengin, kimisi ise daha saygılı olarak algılanır. Bununla ilgili örnek olarak Çinli yetkililerin kendi vatandaşlarına yurt dışına gittiklerinde nasıl davranmalarına gerektiğine yönelik çalışmalar yapmaktadırlar (Ooi, 2016: 860).

Şekil 1: Turizm Endüstrisiyle İlgili Yumuşak Güç İçeriğinin Ana Kaynakları

Kaynak: Bunakov, vd. 2018

Turizm sektöründe yumuşak güç kullanımındaki ilginin nedeni açıktır: Turist pazarının küresel olarak gelişmesi sadece bölgenin gelişimine değil aynı zamanda turistler arasındaki çekici imaja da katkı

sağlar. Diğer taraftan ise, bölgelerin yatırım cazibelerinin direk olarak turist potansiyeline bağlı olduğu da unutulmamalıdır. Turizm sektöründe yumuşak güç içeriğinin uygulanmasını geliştirmek için şu alanlar gereklidir (Bunakov, vd., 2018):

- Geleneksel turizm ile kalkınma, Formula 1, Dünya Kupası gibi uluslararası organizasyonların ülkede yapılmasına yönelik sayının artışı,
- Profesyonel turizm kongrelerine sadece turizm ürününün değil, bölgenin geleneklerinin, konukseverliğinin de katılması,
- Yeni içeriklerle var olan turistik ürünün sürekli gelişmesi ve kitlelere daha fazla ulaşması,
- Konaklama ünitelerinde ve yemek servisi kuruluşlarındaki hizmet kalitesinin geliştirilmesi,
- Turistlerin güvenliğini sağlama alanındaki çalışmaların devam ettirilmesi.

Turizmin temelinde algı ve imaj vardır. Bir ülkenin imajı şayet kötüyse veya uluslararası toplum tarafından algılanması negatifse ne kadar kültürel çeşitliliğe sahip olursa olsun, turizm hareketlerinin o ülkeye gerçekleşmesi zor olabilir. Nitekim böyle bir duruma Kuzey Kore devleti gösterilebilir. Ters durumda ise örnek verilecek olunursa Hollywood aracılığıyla ABD'nin tesis etmiş olduğu Rüyalar Ülkesi imajı sayesinde dünyanın her yerinde kendisine turistleri çekmektedir.

Turizm sayesinde oluşturulan olumlu algı veya imaj yoluyla halklar ve devletler arasında bir bağ oluşturulabilir. Diğer yandan yumuşak güç unsurlarından olan medya, yükseköğretim kurumları, STK'ler, uluslararası firmalar, öğrenci değişimi gibi hareketler ülkenin imajına ve dolayısıyla da ülkeye dönük turizm hareketlerine pozitif gelişmeler meydana getirebilir. Yumuşak güce kaynak oluşturan kültür, eğitim, bilim, spor, vb. unsurlar da kamuoylarıyla etkili bir iletişim kurarak ülke imajına katkıda bulunabilir ve bu sayede destinasyon merkezilerine yatırım yapılması, yerli olarak tabir edilen malların kullanımı gibi durumlarda olumlu gelişmeler gerçekleşebilir. Bu sayede kültürel etkileşim yoluyla destinasyon cazibesi artarak turizm hareketlerine olumlu ivmeler yakalanabilir (Duran ve Özcan, 2016: 194-195).

Yukarıda anlatılan durumun gerçekleşmesi, dış politika ile turizmin yakın ilişkisine bağlıdır ve turizm ile dış politikada karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu etkileşimler şöyle sıralanabilir (Aydemir ve Bal, 2018):

- Devletin benimsediği ekonomi politikası ile bu politikaların turizm politikalarına etkisi,
- Siyasi amaçlı yapılan seyahatlerin ve toplantıların etkisi,
- Siyasi olayların turizme olumlu ve olumsuz etkisi,
- Uluslararası Politikaların turizm üzerindeki etkisi.

Turizmin yumuşak güç olarak kullanılmasına örnek olarak, ülkelerarasında yapılan "Turizm Alanındaki İş Birliği" anlaşmaları gösterilebilir. Bu anlaşmalarla ülkeler, birbirlerine turizm alanındaki deneyimlerini, teknolojilerini, turizm alanında eğitim olanaklarını ve programlarını, turizmde altyapı olanaklarının geliştirilmesini, turistik ürünün oluşturulmasını, turizm sektöründeki paydaşlar için yeni yatırım olanaklarını ve teknik uzman desteğini sağlamış olurlar. Aynı zamanda bu anlaşmalar sayesinde turistik talep de oluşmuş olur ancak belirtmek gerekir ki anlaşmayı imzalayan ülkelerin gelir düzeyi yüksek ve uçuş süreleri bakımından birbirlerine yakın olmaları önemlidir aksi takdirde turistik talep oluşmayabilir. Bu anlaşmalarla sağlanan seyahat ve vize kolaylığı da turistik talebin oluşmasına etki edebilir. Turizm uzmanları gazeteciler ve medya temsilcileri için turistik gezilerin düzenlenmesi turizm pazarlaması konusunda iş birliğini başlatabilir (Aydemir ve Bal, 2018).

Diğer taraftan ise turizm bir yumuşak güç olarak dış yardım faaliyetleri olarak da kullanılabilir. 2004 yılında Hint Okyanusunda meydana gelen deprem ve tsunami olaylarında sonra Çinli eski bakan Jiabao Wen, özel gündemle toplanan ASEAN Liderler Toplantısı'na katılmış ve toplantının bitiminde, koşullar normale döndüğünde Çin Hükümetinin Çinli turistleri söz konusu afetten etkilenen ülkelere gitmelerini teşvik edeceklerine dair söz vermiştir. Benzer bir durum da Japonya'nın 11 mart 2011'de yaşadığı felaket için de geçerlidir. Çin hükümet yetkililerinin yanı sıra turizm yetkilileri, seyahat acenteleri ve havayolu şirketleri Japon turizminin desteklenmesi için çalışmalarda bulunmuşlardır. Son zamanlarda Çin'in "Bir Kuşak Bir Yol" projesiyle birlikte turizm politikalarında da değişiklik gözlenmektedir. Genel olarak bu politika, turizmde iş birliğinin güçlendirilmesi, turizm ölçeğinin genişletilmesi, uluslararası turizm güzergahının ve İpek Yolu'nun özellikleri ile turizm ürünlerinin meydana getirilmesi için karşılıklı turizm faaliyetleri düzenlenmesini içermektedir (Hung, Wang ve Song, 2018).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Aktör ister devlet ister birey olsun istenilen bir amaca ulaşmak için güç kullanılması zaruridir. Gücün uygulanması esnasında hangi boyutlarının kullanılacağına karar verilsin veya verilmesin belirli sonuçlara ulaşmak için birtakım araçlara gerek duyulduğu / duyulacağı da açıktır. Bir aktörün güçlü sıfatına sahip olmasının hangi unsurlardan kaynaklandığının bilinmesi gücü nasıl uyguladığının bilinmesi kadar önemlidir. Bundan dolayıdır ki gücün araç ve unsurlarının bilinmesi önem arz etmektedir.

Sivil toplum, siyasal hayatın belirlendiği bir alandır ve devlet, sivil toplumda sınıflar arası çatışmaları meydana getiren bir yapı değil, sivil toplumun bir izdüşümüdür. Avrupa'da burjuva sınıfını geliştirmiş ve bunun sonucunda da sivil toplum, bireylerin tüm iktisadî ilişkilerini kapsar bir hale bürünmüştür (Özkiraz ve Arslanel, 2015: 255). Yumuşak güç araçları arasında sivil toplum kuruluşlarının diğer unsurlara nazaran daha ön planda olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, gerek sivil toplum gerekse düşünce kuruluşlarının ülkedeki sosyal olayları etkileme güçlerini dış politikadaki lobcilik, sempozyum, konferans, panel gibi etkinliklerle artırma amacı olabilir. Özellikle Batı dünyası içinde kurumsallaşmış olan sivil toplum örgütlerinin gelişimi, Türkiye açısından yeni bir olgu olarak kendisini henüz göstermektedir.

Medyanın, yumuşak güç kullanımındaki gücü ve önemi sürekli artmaktadır. Bu araç sayesinde kamuoyu oluşmakta ve bir ülke hakkında servis edilen haberler daha da detaylandırılarak tüm dünyaya ulaştırılmaktadır. Medyanın devletler tarafından kullanılabilir bir araç haline gelmiş olması, bir ülke hakkındaki olumlu ya da olumsuz haberlerin sunulma biçimini etkileyebilmektedir. Türkiye gibi turizm hareketlerinin yoğun olduğu bir ülkenin turistik bölgelerinde az da olsa meydana gelebilen olumsuz hadiselerin medya kuruluşlarınca gelişigüzel servis edilmesi, ülke hakkında olumsuz imaj oluşmasına yol açmaktadır. 12 Ocak 2016 tarihinde İstanbul Sultanahmet'te meydana gelen patlama, bu duruma örnek gösterilebilir. Medya servislerinin paylaştığı görüntüler dikkatle incelendiğinde, bu görüntülerin turistlerin yoğun olarak bulunduğu yerlerden alındığı ve ülkenin hiçbir yerinin güvenli olmadığı mesajı verildiği anlaşılmaktadır. Olayın gerçekleştiği andan kısa süre sonra getirilen yayın yasağının bu açıdan doğru atılmış bir adım olarak görülmesi mümkündür.

Yumuşak güç, zorlama yerine ikna temeline, yani aktörlerin örnek aldıkları ülkenin elde ettiği sonuçları istemelerini sağlamakta ve karşı tarafın tercihlerini oluşturma yeteneğine dayanmaktadır. Tercihlerin oluşturulabilmesi için değerlerin benimsenmesi gerekmektedir. Yumuşak güç aktörler arasında iş birliği sağlanması için ortak değerlerin yarattığı cazibeyi ve söz konusu değerlere katkı vermenin doğruluğunu ve sorumluluğunu kullanır. Gündelik siyasetin ana unsuru haline gelmiş olan bu kavram; tercihleri belirleyebilme yeteneği, karizmatik bir kişiliğe, sahip olunan kültüre ve siyasi değerlere, meşru ve ahlaki politikalarla ilgilidir. Lider olan kişi, diğer liderlerin benimsemek istediği değerleri temsil ettiğinde, söz konusu lider için liderlik daha az maliyetli hale gelmektedir (Nye, 2017: 25-27).

Yumuşak gücün uygulanması, sert gücün uygulanmasına nispeten daha ağırdır. Bununla birlikte, yumuşak gücün uygulanmasında kullanılan unsurlar dünya genelinde daha yaygın olarak görülmektedir. Yumuşak güç kullanımında önemli olan kullanılan araçlardır ve söz konusu araçlar hükümet dışında olan sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları gibi unsurlardır (Demir, 2012: 64).

Yumuşak gücün unsurları dikkate alındığında, bir destinasyon merkezinin veya en önemli gelir kaynağını turizmin oluşturduğu ülkelerin, dost ve müttefikleriyle iş birliği yapmaları ve bunu geliştirmeleri rekabet açısından avantaj sağlayabilir ve bu sayede rekabet üstünlüğü sağlanmış olur. Diğer taraftan ülkelerin yurtdışına gönderdiği turistler bir cezbetme gücü olarak görülebilir, aynı zamanda destinasyon merkezi olan ülkeler sahip oldukları kaynaklar açısından cazibe unsurlarına sahip olabilirler. Türkiye'nin sahip olduğu konaklama işletmeleri, her şey dahil sistemi, fiyat avantajı gibi unsurlar ile Rusya'dan Türkiye'ye gelen turistlerin tarafları doğal iş birliği yapmaya yöneltmesi bu anlamda önemlidir.

Yumuşak güç araçlarıyla hedef pazarlara yönelik tanıtıcı faaliyetler gerçekleştirilmesi ve pazara uygun ürünler sunulması turizm hareketlerine olumlu katkı sağlayabilir. Bir ülkenin yumuşak gücü arttıkça turizm hareketleri bundan olumlu bir şekilde faydalanacaktır. Belirtmek gerekir ki turizm, insanın insana hizmet ettiği bir sektördür ve turizm hareketlerinin öznesi olan turistler kendilerini güvende hissedecekleri rahat ve huzurlu yerler arar. Yumuşak güç vasıtasıyla oluşturulacak güvenli ülke imajı sayesinde turistlerin ülkeye gelmesi sağlanabilir (Akbaş ve Tuna, 2012). Merrill (2010)'e göre, turistik güç yumuşak güç olarak ister değerlendirilsin ister değerlendirilmesin mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Turistik güç; kültürel miras, yaşam tarzları gibi faktörler ile coğrafi alan, yaşam tarzı, kentleşme gibi insan unsurunun merkezde olduğu bir bütünden oluşmaktadır

Ülkelerin dış politikalarında sergilemiş oldukları agresif ve sert tutumlar neticesinde ciddi krizlerin doğmasından dolayı turizm bu konudan en çok etkilenen sektördür. Ülkelerin seyahat yasağı, siyasi nedenlerden dolayı başlayan seyahat iptalleri, vb. durumlardan dolayı en çok etki turizme ve onun bağlantılı olduğu alt sektörler olur. Bu durum da yumuşak güç olan turizmin ve turistlerin bir ekonomik güce dönüşmesine neden olmaktadır. Turizmin böyle etkisini uluslararası alanda baskı aracı haline getirmiş olan ülkeler genellikle turist gönderen yani pazar olarak tanımlanan ülkeler olmaktadır. Bu durumda da ülkeler hedef pazarlarıyla olan dış politika ilişkilerinde daha dikkatli olmaları ve hassas davranmaları gerekir. Aksi durumda, ambargo ve boykot gibi kararlar turizmin tüm sektör paydaşlarını etkileyecektir (Aydemir ve Çözeli, 2016).

Yumuşak güç, akademik literatürde genellikle uluslararası ilişkiler disiplininin kapsamında değerlendirilmiş ve bu gücün içindeki unsurlar uluslararası ilişkiler disiplinine farklı şekillerde konu olmuştur. Öte yandan Türkiye'nin turizmde yaşadığı krizlere yönelik sunulan çözümler pazarlama alanına yoğunlaşmış fakat yumuşak güç olarak turistlerin kullanılabilmesi dikkatlerden kaçmıştır.

Bu çalışma uluslararası ilişkiler alanında yakından bilinen ancak Türkiye açısından turizm alanında henüz yeterince çalışılmamış olan yumuşak güç konusuna yönelik bazı temel noktaların sunulması amacıyla ele alınmıştır. Çalışmanın kavramsal bir çerçeve içinde ele alınmış olmasının ileride yapılacak uygulamalı çalışmalara bir ölçüde de olsa alt yapı oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu konuda, halihazırda devam eden tez çalışması kapsamında da ele alınan yumuşak güç unsuru olarak turizmin öznesi olan turistlerin Türkiye'ye yönelik olarak Rusya Federasyonu tarafından 2015 yılında nasıl kullanıldığı, bu olayın Türk Turizmde meydana getirdiği zararın ne olduğu, Türkiye'nin bu süreçte neden alternatif pazarlar bulamadığı gibi konulardan hareketle, gerek Türkiye gerekse farklı coğrafyalarda yaşanan benzer olayların turizm açısından ele alınabileceği düşünülmektedir. Öte yandan 2015 yılında yaşanan bu krizin petrol fiyatlarının düşmesi ve rublenin dolar karşısında değer yitirmesi nedeniyle ekonomik güçlük yaşayan Rusya tarafından aynı zamanda bir iç politika aracı olarak kullanılmış olabileceği (Sputnik, 2020) düşüncesinden hareketle, bu ve benzer krizlerin hükümetler tarafından bir iç politika aracı olarak kullanılıp kullanılmadığı da araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2005). Osmanlı Şehirlerinde Devlet ve Sivil Toplum. *Sivil Toplum*, 3(10), 51-60
- Akbaş, Z. ve Tuna, H. (2016). Yumuşak Güç Olgusu ve Turizm İlişkisi: Medikal Turizm Kapsamında Ortadoğu'dan Gelen Turistler Üzerine Bir Değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 73-106.
- Akçeşme, F. (2013). Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(4), 202-225.
- Akhundova, J. (2015). Rusya'nın Yumuşak Güç Politikaları Mevzuat, Kurumlar, Politikalar. Bursa: Ekim Basım Yayın
- Amble, J. C. (2012). "Combating Terrorism in the New Media Environment", *Studies in Conflict & Terrorism*, 35(5), 339-353.
- Arı, T. (2013). Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İş birliği. Bursa: MKM Yayıncılık
- Arıboğan, D. Ü. (2001). Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi. İstanbul: Der Yayınları
- Arslan, O. (2001). *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, Bayrak Yayıncılık.
- Arslan, S. (2018). Osmanlı'dan Günümüze Sivil Toplum Kuruluşları ve Vatandaşlık Eğitimine Katkıları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 59-76.
- Art, R. J. (1996). "The Fungibility of Force", R. Art and K. Waltz. (Eds.), *The Use of Force: Military Power in International Politics*, Rowman & Littlefield Publishers.
- Aydemir, B. ve Bal, K. (2018). Bir Dış Politika Aracı Olarak Turizm: Gana Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 71-84.
- Aydemir, B. ve Çözeli Esenkale, F. (2016). Dış Politika ve Turizm İlişkisi Bağlamında Türkiye'nin Avrupa ve Balkan Ülkeleri ile Yaptığı Turizm Antlaşmaları ve Değerlendirilmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 107-130.
- Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin, Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 33-60.
- Baldwin, D. (2013). *Power and International Relations*. London: SAGE Publishing.
- Bektaş, A. (1993). Machiavelli ve Hobbes Siyasal İktidar ve Güç Analizleri, *Marmara İletişim Dergisi*, 3, 177-188
- Boesche, R. (2003), "Kautilya's Arthashastra on War and Diplomacy in Ancient India", *The Journal of Military History*, 67(1), 9-37.
- Bunakov, O. A., Zaitseva, N. A., Larionova, A. A., Zhukov, V.A., Morozpva, M.A. ve Dmitrieva, N. V. (2018). The Use of the Soft Power Concept in the Modern Russian Tourism Industry, *Espacios*, 39 (22).
- Büyükgöze, H. (2016). Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin 'Yumuşak Güç' Bağlamında İncelenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 41-49.
- Camgöz, C. ve İstanbullu Dinçer, F. F. (2017). Günümüz Uluslararası İlişkilerinde Turizmin Türkiye'de Yumuşak Güç Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir Değerlendirme. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(Special Issue 1), 283-293.

- Campbell, K., and M. O'Hanlon. (2006). *Hard Power: The New Politics of National Security*. New York: Basic Books.
- Can, H. D. (2011). "Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, 30(50), 49-56.
- Carr, E.H. (1946). *The Twenty Year Crisis 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. Londra: Macmillian & Co. Ltd
- Cooper, R. (2004). "Hard Power, Soft Power and The Goals of Diplomacy". In D. Held and M. Koenig-Archibugi (Eds.), *American Power in the 21st Century*, Cambridge
- Coulombis, T.A. ve Wolfe J.H. (1986), *Introduction to International Relations: Power and Justice*
- Çelikpala, M. (2007), "Güç", Haydar Çakmak (Ed.), *Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler*, Ankara: Platin Yayınları
- Çuha, Ö. (1994). Osmanlı'da Sivil Toplum. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 49 (03), 79-99
- Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power, *Behavioral Science*, 2 (3).
- Davutoğlu, A. (2012). *Stratejik Derinlik Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- De Souza, P. (2002). *The Peloponnesian War, 431-404 BC*, Oxford: Osprey Publishing.
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Diez, T. ve Manners, I. (2007). Reflecting on Normative Power Europe. In F. Berenskoetter & M. J. Williams (Eds.), *Power in World Politics*. London: Routledge
- Dikili, A. (2014). "Örgütlerde Güç Kavramı: Eleştirel Yönetim Çalışmaları İle Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı'nın Bakışlarına Dair Karşılaştırılmalı Bir Analiz". *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(23), 141-164.
- Doğan, İ. (1999). Sivil Toplumun Kültürel Temelleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 1(4), 133-146
- Duran, M. S. ve Özcan, C. C. (2016). "Yumuşak Güç ve Turizm", Özcan, C. C. (Editör). *Turizmin Ekonomi Politikası*, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları
- Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-49
- Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press
- Göle, N. (1994). "Toward an Autonomization of Politics and Civil Society in Turkey", in *Politics in the Third Turkish Republic*, ed. M. Heper ve A. Evin. Boulder Westview Press
- Gönenç, A. A. (2001). *Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi*, Altıkitap
- Gönlübol, M. (2000). *Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar, Kurumlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Gray, C. S. (2011). *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*, Strategic Studies Institute.
- Gündüz, A. Y. ve Kaya, M. (2014). Küresel Dünyada Sivil Toplum Kuruluşlarının Rollerini Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(10), 130-169.
- Hacısalıhoğlu, İ.Y. (2001). *Yeni Dünya Düzeni Arayışı ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Yayınları

- Hassdorf, W. (2007). "Contested Credibility: The Use of Symbolic Power in British Exchange-Rate Politics". In F. Berenskoetter and M. J. Williams (Eds.), *Power in World Politics*, London: Routledge
- Holsti, K. J. (1964). The concept of power in the study of international relations. *Background*, 7(4), 179-194.
- Honggang X, Ke, W. ve Young, M. S. (2020) Chinese Outbound Tourism and Soft Power, *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 12:1, 34-49
- Kaynar, M. K. (2005). Sivil Toplumun Kavramsal Tarihi ve Sivil Toplumla İlgili Güncel Tartışmalar, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 339-369.
- Lustig, C. M. (2016). Soft or Hard Power? Discourse Patterns in Brazil's Foreign Policy Toward South America. *Latin American Politics and Society*, 58(4), 103-125
- Mızrak, D. (2019). Süreklilikler ve Kopuşlar Çerçevesinde Devlet ve Sivil Toplum İkiliği Konusundaki Kuramsal Yaklaşımlar ve Bob Jessop'ın Devlet Kuramının Bu Çerçevede İncelenmesi, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4 (1), 66-83.
- Modelski, G. (1962). *A Theory of Foreign Policy*. Praeger for the Center of International Studies: Princeton University
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle For Power And Peace*, Knopf: Michigan University
- Nye J. S. (2011). *The Future of Power*, New York: US Public Affairs.
- Nye, J. S. (2002). "Hard and Soft Power In A Global Information Age". In M. Leonard (Eds). *Re-ordering the World*. London: Foreign Policy Centre.
- Nye, J. S. (2002). "Hard and Soft Power In A Global Information Age". In M. Leonard (Eds). *Re-ordering the World*. London: Foreign Policy Centre.
- Nye, J. S. (2017). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Araçları* (Çev. R. İnan-Aydın). Ankara: BB101 Yayınları.
- Nye, J. S. ve Welch, D. A. (2010). *Küresel Çatışmayı ve İş birliğini Anlamak*, çev. Renan Akman. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Ooi, C. (2016). Soft power, tourism. In J. Jafari & H. Xiao (Eds.), *Encyclopedia of Tourism*. Cham, Switzerland: Springer.
- Ölçekçi, H. 15 Temmuz Öncesi FETÖ Medyasında Psikolojik Savaş Gazeteciliği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 427-454
- Özdemir, H. (2008). "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 113-144.
- Özdemir, S., Başel, H. ve Şenocak, H. (2009). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'ler Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 56, 151-234.
- Özer, M. (2008). "Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97.

- Pfeffer, J. (1992). *Managing with Power*. Boston: Harvard Business School Press,
- Ray, J. L. (1992). *Global Politics*. Houghton Mifflin: Madison University
- Sağlam, Z. (2014). *Güç Kavramı ve Ortadoğu’da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması*. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
- Sancak, K. (2014b). “Uluslararası Terörle Mücadelede Farklı Yöntemler: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi”. Selim Kanat (Ed). *İkinci Uluslararası Davraz Kongresi Bildiriler Kitabı*, Isparta.
- Sputnik (2020). "Turizm Eski Bakanı Bahattin Yücel: Turizm açısından 2016 kayıp bir yıl"
<https://tr.sputniknews.com/bidebunudinle/201606291023632076-bakan-bahattin-yucel/>
Erişim Tarihi: 03/08/2020
- Sönmezoğlu, F. (1995). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Şahin, L. ve Öztürk, M. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye’deki Durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 3-29.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29, 387-401.
- Tunay, M. ve Okatan, F. (2015). Alexis De Tocqueville’e Göre Sivil Toplum. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 321-340.
- Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, <http://www.uiportal.net/sozlukler/ui-sozluk/ui-e-f-g>, Erişim Tarihi: 09.03.2018
- Vuving, A. (2009). *How Soft Power Works*.
- Wagner, C. (2005). From hard power to soft power? Ideas, interaction, institutions, and images in India's South Asia policy
- Weber, M. (2017). *Bürokrasi ve Otorite* (Çev. Akın, H.B.). Ankara: Adres Yayınları.
- Wilson III, E. J. (2008). Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124.
- Yapıcı, U. (2015). Yumuşak Güç Ölçülebilir Mi?, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12 (47), 5-25.
- Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yücel, B. (2020), "turizm eskisi gibi olmayacak"
<https://twitter.com/bahattinyucel/status/1284738457886171136> Erişim Tarihi: 19/07/2020